

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Bilgi Notu

8 Mart, yalnızca bir “kutlama” günü değil; kadınların ve kız çocuklarının yaşam hakkı, sağlık hakkı, eşit yurttaşlık ve adalete erişim taleplerini büyüttüğü bir mücadele günüdür. Halk sağlığı açısından 8 Mart; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hastalık yükünü artırdığını, şiddeti normalleştirdiğini, yoksulluğu derinleştirdiğini ve sağlık hizmetlerine erişimi engellediğini hatırlatan bir eşik noktasıdır.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi’nin (UN Women), 2026 için 8 Mart teması “Haklar. Adalet. Eylem.”dir (1). Kadınlar, küresel ölçekte erkeklerin sahip olduğu hukuki hakların yaklaşık %64’üne sahiptir (2). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin “Herkes yasa önünde eşittir” ilkesinin 1947’de kabul edildiği düşünüldüğünde “haklar, adalet ve eylem” kavramlarının bir arada kullanılması anlamlıdır (3). Haklar kâğıt üzerinde kaldığında değil, uygulandığında yaşatır.

Geçtiğimiz yıl savaş ve ekonomik krizler nedeniyle kadınlar ve kız çocukları için ağır bir yıl olmuştur. Çok sayıda kadın, bölgemizde ve tüm dünyada devam eden savaşlarda yaşamlarını kaybetmiştir. Cinsel şiddet bir savaş aracı olarak kullanılmaktadır. Georgetown Üniversitesi Kadın Barış Güvenlik Enstitüsü’nün 2026 raporu; açlığın kuşatma ve engellemelerle “taktiksel” hale geldiğini, bunun kadınlar ve kız çocukları üzerinde orantısız etkiler yarattığını; gebelik ve lohusalık döneminde düşük doğum ağırlığı, emzirme sorunları ve ölü doğum gibi kuşaklar arası sonuçlar doğurabildiğini vurgulamaktadır (4).

Gazze’de 7 Ekim 2023’ten bu yana hayatını kaybedenlerin neredeyse yarısı kadınlar ve çocuklardır. Bu durum, savaşın etkisinin yalnızca çatışma alanıyla sınırlı olmadığını; barınma, gıda, su ve sağlık hizmetlerine erişimde eş zamanlı bir çöküş yaratarak kadınların yaşamını doğrudan hedef aldığını göstermektedir. Suriye’de şiddet ve yerinden edilme döngüsü sürerken, aşırı muhafazakar grupların varlığı kadınların güvenli barınma, güvenli doğum, cinsel sağlık, üreme sağlığı hizmetleri ve şiddetten korunma mekanizmalarına erişimini daha da güçleştirmektedir (5). Afganistan’da kadınların sokağa yollarında erkek olmadan çıkamaması, sağlık hizmetine erişimi güçleştirmekte; kadın sağlık çalışanı eksikliği gibi engellerle birleştğinde, kadınların kimi zaman acil bakıma zamanında ulaşmasına engel olmakta, anne ve bebek sağlığı açısından riskleri arttırmaktadır (6). Bütün bu örnekler savaşın yalnızca cephede yaşanmadığını; kadınların evinde, bedeninde, gebeliğinde, bakım emeğinde ve gündelik hayatında büyüdüğünü göstermektedir.

TÜİK verileri ve yapılan araştırmalar, Türkiye’de yoksulluk derinleştikçe, çocukların et, balık gibi protein kaynaklarına erişiminin düşük kaldığını ve sağlıklı gıdaya erişimde belirgin eşitsizlikler bulunduğunu, çocuklarda bodurluk (kronik yetersiz beslenme) gibi göstergelerin kız çocuklarında daha yüksek seyrettiğini göstermektedir (7-9). Kız çocuklarının

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

beslenmesi, eğitime devamı ve güvenliği; yalnızca “aile meselesi” değil, kamusal sorumluluktur.

8 Mart’ın “tüm kadınlar ve kız çocukları için” çağrısı, ayrımcılığa uğrayan tüm grupları kapsar. Son yıllarda farklı cinsiyet kimliklerine yönelik kamusal baskı ve kısıtlamalar, yalnızca bir hak ihlali değil, aynı zamanda ciddi bir halk sağlığı tehdididir. Yapılan çalışmalar, yapısal damgalanma ve ayrımcılığın; depresyon, kaygı, intihar riski, madde kullanımında artış, şiddete maruziyet ve sağlık hizmetinden kaçınma gibi sonuçlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (10). Dünya Sağlık Örgütü, farklı cinsiyet kimliklerinin sağlık hizmetlerine ayrımcılık olmadan erişiminin bir insan hakkı olduğunu vurgulamaktadır (11).

Sonuç olarak 8 Mart’ta, sağlık ve yaşam hakkını büyütmek için şunları vurguluyoruz:

- Savaşların sona ermesi ve barışın sağlanması, kadınların yaşamı ve sağlığı için acil bir gerekliliktir.
- Kadınların ve kız çocuklarının beslenme, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini güvence altına almak için güçlü sosyal koruma mekanizmaları (okul yemeği, gelir desteği, ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmetleri) hayati öneme sahiptir ve bu hizmetler kamu hizmetleri kapsamında sağlanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede koruma, önleme ve cezasızlığın sonlandırılması ilkeleri eş zamanlı ve etkin bir biçimde hayata geçirilmelidir.
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliklerine dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırıldığı; eşitlikçi, erişilebilir ve güvenli sağlık hizmetleri sunan bir sağlık sistemi, sağlıklı bir toplum için vazgeçilmezdir.

Bütün karanlık tabloya rağmen, kadınlar her yerde yaşamı yeniden kuruyor. Savaşta, yoksullukta, baskıda... Dayanışma ağlarıyla, emekleriyle, ısrarlarıyla... 8 Mart’ı; yasın içine sıkışmayan, mücadeleyi büyütürken kadın neşesini ve birlikte iyileşme umudunu çoğaltan bir gün olarak selamlıyoruz. Haklar için hep birlikte mücadele ediyor, adalet istiyor ve eyleme geçiyoruz.

Bu metin HASUDER Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Üreme Sağlığı Çalışma Grubu tarafından hazırlanmıştır.

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

Kaynaklar

1. UN Women. (2026, Şubat 25). *International Women's Day 2026 & the 70th Session of the UN Commission on the Status of Women*. UN Women – Headquarters. <https://www.unwomen.org/en/news-stories/media-advisory/2026/02/iwd2026-and-csw70>
2. Dünya Bankası. (2026). *Women, Business and the Law 2026*. <https://wbl.worldbank.org/en/wbl>
3. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. (1948). Madde 7.
4. Georgetown Institute for Women, Peace and Security. (2026). *Women, Peace and Security: Conflicts and Trends to Watch in 2026*. <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2026/02/GIWPS-Conflicts-to-Watch-Report.pdf>
5. UNFPA. (2026, Ocak 23). *Women and girls describe fleeing violence in northern Syria*. <https://www.unfpa.org/news/%E2%80%9Cdisplacement-took-more-my-home%E2%80%9D-women-and-girls-describe-fleeing-violence-northern-syria>
6. Reuters. (2026, Şubat 27). *Women at risk as Taliban curbs hit Afghan healthcare, UN expert warns*. <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/women-risk-taliban-curbs-hit-afghan-healthcare-un-expert-warns-2026-02-27/>
7. TÜİK. (2024). *A snapshot on statistics on children in Türkiye 2024*. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/Turkiye_Cocuk_2024EN.pdf
8. Unicef. (2024, Temmuz 6). *Child Food Poverty: Nutrition deprivation in early childhood*. <https://data.unicef.org/resources/child-food-poverty-report-2024/>
9. Bianet. (2024, Eylül 28). *Stunting and obesity on the rise as poverty deepens in Turkey*. <https://bianet.org/yazi/stunting-and-obesity-on-the-rise-as-poverty-deepens-in-turkey-300149>
10. Hatzenbuehler, M. L., Lattanner, M. R., McKetta, S., & Pachankis, J. E. (2024). *Structural stigma and LGBTQ+ health: a narrative review of quantitative studies*. *The Lancet Public Health*, 9(2), e109–e127. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(23\)00312-2](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(23)00312-2)
11. WHO. (2026). *Improving LGBTIQ+ health and well-being with consideration for SOGIESC*. <https://www.who.int/activities/improving-lgbtqi-health-and-well-being-with-consideration-for-sogiesc>